

Øvre Eiker kommune

Økonomisk handlingsrom mot 2030

Behovskorrigert KOSTRA-analyse, dypdykk i pleie og omsorg og barnevern, ROBEK-skygge og finansiell stresstest — for en tidligere vekstkommune som lever på marginen: kronisk svakt driftsresultat, oppbrukt disposisjonsfond og høy investeringsgjeld, med ett barnevern der kostnadene løper.

3,6 %

disposisjonsfond (KOSTRA-konsern, 2025) — under faresignal-grensen 4 %; kommunens egen kasse er negativ

-0,4 %

netto driftsresultat 2025 — fortsatt negativt, tredje år på rad med negativt resultat

110 %

netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene (2025) — høyt; mest finansielt pressede kommune i analysen

+26 mill

barnevern over behovsnivå (2025, +25,6) — kommunens eneste sektor over behov, og økende

Sammendrag for kommunestyret

VISER Øvre Eiker driver de fleste tjenestene under behovsnivået i inntektssystemet: pleie og omsorg –55,1 mill, grunnskole –43,3, kommunehelse –8,9, barnehage –6,0 og administrasjon –30,9 mill. Med ett tydelig unntak: **barnevernet ligger +25,6 mill over behov** (opp fra +18,6 i 2024) — kommunens eneste klart overforbrukte sektor, og økende. Finansielt er kommunen presset på alle tre kjerneindikatorer: netto driftsresultat **–0,4 %** (negativt), disposisjonsfond **3,6 %** (under faresignal-grensen 4 %) og netto lånegjeld **110,2 %** (høyt). Administrasjonen er påfallende billig (–30,9 mill under behov) — uvanlig for en liten kommune.

TOLKNING Øvre Eiker er en tidligere vekstkommune som lever på marginen. Kronisk svakt driftsresultat (tre år negativt: –27 mill i 2023, –47,9 i 2024, –14,5 i 2025), et disposisjonsfond som i kommunens egen kasse er **oppbrukt/negativt** (KOSTRA-konsern 3,6 % pyntes trolig av foretaksfond), og høy investeringsgjeld. Kommunen presser stab og tjenester under behov framfor å innføre eiendomsskatt — og er 1 av kun 32 kommuner i landet uten. Det ene området der kostnadene løper er et in-house barnevern med dyre plasseringer. ROBEK-skyggen ligger over budsjettet: kommunedirektøren tematiserer den eksplisitt, men kommunen er ikke registrert i ROBEK per feb. 2026.

Hovedbildet i fire punkter

FUNN	VISER (TALL)	KARAKTER
1 Barnevern over behov — drevet av kjøp av plasser/fosterhjem	+25,6 mill	eneste sektor over behov; økende
2 Negativt driftsresultat tredje år på rad	NDR –0,4 %	strukturell svakhet
3 Buffer under faresignal-grense; kasse reelt negativ	fond 3,6 %	oppbrukt kasse
4 Tung innstramming vedtatt (nedbemanning)	~48 + 17 mill	gjennomføringsrisiko

Administrasjonen er ikke et kuttfelt. –30,9 mill under behov er svært lavt for en liten kommune (smådriftsulemper gir vanligvis høy adm per innbygger). Det henger sammen med flerårig innsparing lagt direkte på stab/styring-og-støtte. Når alle sektorer utenom barnevern allerede ligger under behov, er det lite klassisk «ostehøvel-rom» igjen — innstrammingen treffer tjenester som allerede er nøkterne.

De tre spørsmålene kommunestyret bør stille

1. Hva er den reelle bufferen — KOSTRA-konsernets 3,6 % eller kassens negative disposisjonsfond (ca. –59 mill) med akkumulert merforbruk (ca. –24 mill)? Hvor lenge holder marginen?
2. Når barnevernet er in-house (ikke en vertskommune-artefakt) og driver +26 mill over behov via reelle plasseringskostnader — hvor mye av dette tåler en tiltaksanalyse å hente, uten å bryte barnevernlovens frister og forsvarlighetskrav?
3. Skal kommunen fortsette å presse tjenester og stab under behov, eller hente det uutnyttede inntektpotensialet — eiendomsskatt, som 31 av 32 sammenlignbare kommuner allerede har?

1 · Det behovskorrigerte bildet: stram drift med ett unntak

VISER Målt mot beregnet behovsnivå i inntektssystemet ligger seks av sju sektorer under behov i 2025. Bare barnevern ligger over — og avstanden øker fra 2024:

SEKTOR	AVVIK 2024 MILL KR/ÅR	AVVIK 2025 MILL KR/ÅR	KOMMENTAR
Pleie og omsorg	-35,4	-55,1	under behov, dypere
Grunnskole	-45,0	-43,3	under behov
Barnehage	-3,0	-6,0	under
Kommunehelse	-0,8	-8,9	falt under
Sosial	+1,1	+5,2	så vidt over
Barnevern	+18,6	+25,6	eneste klart over behov — økende
Administrasjon	-30,9	-30,9	påfallende billig (langt under)

2025 (reviderte tall, kommune konsern); 2024 som sammenligning. Avvik = faktisk – behovsnivå. Landssnitt PLO netto (LuO): 2024 27 195 → 2025 28 582 kr/innb.

TOLKNING To lesninger må holdes samtidig. (a) Øvre Eiker driver **stramt** — seks av sju sektorer under behov, og PLO-avviket har *dypnet* (-35 → -55 mill). Administrasjonen ligger -31 mill under behov, uvanlig lavt for en liten kommune der smådriftsulemper vanligvis gir høy adm per innbygger. (b) men «billig» er ikke alltid effektivt: når både PLO, grunnskole og kommunehelse alle faller dypere under behov, kan dette like gjerne være **underdekning** som effektivitet. **Barnevernets +26 mill er analysens tydeligste positive avvik** — og det eneste feltet med reelt indikert effektiviserings- potensial, men med et hardt juridisk gulv (kapittel 3).

To anomalier som må forklares kvalitativt: (1) barnevern +26 mill over behov og økende — forklart i kapittel 3 av reelle plasseringskostnader i et in-house barnevern, ikke en vertskommune-artefakt; (2) administrasjon -31 mill under behov — forklart av flerårig innsparing lagt direkte på stab/styring-og-støtte og stabiliserte årsverk (mulig også KOSTRA-funksjonsfordeling ut til seksjonene).

2 · Pleie og omsorg: hjemmetjeneste-tung, driften under behov

BRUTTO KR/INNB PER FUNKSJON (2025)	ØVRE EIKER	ARTER / NØKKELTALL (2025)	ØVRE EIKER
Institusjon (253+261)	11 195	Lønn, kr/innb	23 103
Hjemmebaserte (254+257+258)	18 255	Kjøp fra private, kr/innb	4 600
— herav bofellesskap (257)	8 868	Refusjon ressurskrevende, kr/innb	3 306
Sum PLO brutto	30 758	Brutto per institusjonsplass, kr	1 994 574
		Andel 80+ langtidsopphold	5,5 %

VISER PLO bruker brutto 30 758 kr/innb i 2025. Strukturen er **hjemmetjeneste-tung**: hjemmebaserte tjenester (18 255 kr/innb) er klart større enn institusjon (11 195 kr/innb), og bofellesskap (funksjon 257) utgjør 8 868 kr/innb alene. Driften er lønnsdominert (23 103 kr/innb), med 4 600 kr/innb i kjøp fra private og 3 306 kr/innb i refusjon for ressurskrevende tjenester. Brutto per institusjonsplass er 1 994 574 kr, og 5,5 % av de over 80 har langtidsopphold.

TOLKNING PLO-avviket har dypnet til –55,1 mill under behov i 2025 (fra –35,4 i 2024), samtidig som landssnittet for netto PLO steg (27 195 → 28 582 kr/innb). Det betyr at Øvre Eiker driver pleie og omsorg **under behovsnivå og fallende relativt** — dette er ikke et felt med åpenbart kuttrom, men et felt der gapet mot behov vokser. Den hjemmetjeneste-tunge profilen og den betydelige posten kjøp fra private (4 600 kr/innb) er de naturlige stedene for en tjenestemiks-gjennomgang, men netto under behov gir liten margin før kvalitet og kapasitet berøres.

3 · Barnevernet: kommunens eneste sektor over behov

VISER Barnevernet er analysens tydeligste positive avvik: **+25,6 mill over behovsnivå i 2025** (opp fra +18,6 i 2024) — kommunens eneste klart overforbrukte sektor, og økende. Avviket er drevet av **kjøp av plasser og fosterhjem (16,6 mill)**. KOSTRA-funksjon 252 (barn plassert utenfor hjemmet) **vokste fra 33 til 46 mill** fra 2024 til 2025. Barnevernet er **in-house** (ca. 30 årsverk) — det er *ikke* organisert som vertskommune; kun barnevernsvakten er interkommunal.

Anomalien er reell, ikke en organisatorisk artefakt. Et høyt barnevernsnivå kan i prinsippet skyldes at kommunen er vertskommune og fakturerer for andre. Det er ikke tilfellet her: med in-house drift og veksten konsentrert i funksjon 252 (plasseringer) er det høye nivået **reelle plasseringskostnader** — kjøp av institusjons-/fosterhjems plasser for kommunens egne barn.

Lag 1-gulvet (juridisk): Barnevernet er rammet inn av barnevernlovens frister og forsvarlighetskrav. Plasseringer, undersøkelser og oppfølging er lovpålagte og fristbundne — uttak av kostnad kan derfor **aldri** skje ved å la være å iverksette nødvendige tiltak eller ved å bryte forsvarlighetskravet. Et realistisk uttak må ligge i **tiltaksporteføljen**: vridning mellom institusjon og hjemmebaserte/ fosterhjemstiltak, og forhandling/hjemtak av dyre enkeltkjøp — etter en tiltaksanalyse.

TOLKNING Barnevernet er det ene feltet i Øvre Eiker der kostnadene løper, og det eneste med reelt indikert effektiviseringspotensial. Men fordi nivået er reelle plasseringskostnader bak et hardt lovgulv, er gevinsten betinget og langsom: den må hentes i porteføljesammensetning og innkjøp, ikke i bemanningen som ivaretar lovpålagt oppfølging. **Et påfallende hull (se kapittel 6):** det er ikke funnet noen egen forvaltningsrevisjon av barnevernet, til tross for avvikets størrelse — det svekker grunnlaget for å tallfeste hvor mye av de 26 millionene som faktisk kan hentes.

4 · Finans: negativt resultat, tynn buffer, høy gjeld

NØKKELTALL (2025)	ØVRE EIKER	REFERANSE / FARESIGNAL
Netto driftsresultat (NDR)	-0,4 %	negativt; anbefaling ~1,75 %
Disposisjonsfond (KOSTRA-konsern)	3,6 %	under faresignal-grensen 4 %
Netto lånegjeld	110,2 %	høyt; mest pressede kommune i analysen

Avstemming fond — hvorfor 3,6 % overdriver bufferen: KOSTRA-konsern viser disposisjonsfond 3,6 % (**VISER**), men kommunens eget regnskap har disposisjonsfond ca. **-59 mill** og akkumulert merforbruk ca. **-24 mill**. Kassens reelle buffer er altså **oppbrukt/negativ**. Konsern-tallet pyntes trolig av KF-/foretaksfond. **TOLKNING** Bruk 3,6 % som VISER-tall, men kommunekassens negative fond er den ærlige tolkningen av hvor presset økonomien er.

VISER **Tre år med negativt netto driftsresultat:** -27 mill (2023), -47,9 mill (2024), -14,5 mill (2025, konsolidert). 2025 er en bedring, men fortsatt negativt. ROBEK er eksplisitt tematisert av kommunedirektøren, men kommunen er **ikke** registrert i ROBEK per feb. 2026. Sykefraværet er 9–10 % (høyt); en forvaltningsrevisjon i 2025 fant svak oppfølging og mangelfullt arbeidsmiljø, selv om 2025 var laveste fravær siden 2019. Befolkningsveksten har stagnert siste 12 måneder.

VISER **Tung innstramming er vedtatt:** nedtrekk ~48 mill i 2026 pluss ~17 mill årlig i 2027–28, hovedsakelig nedbemanning (~34 + 16,5 årsverk), benchmark-drevet (Framsikt/KOSTRA).

TOLKNING Øvre Eiker er den mest finansielt pressede kommunen i analysen — negativt resultat, tynn buffer under faresignal-grensen, og høy gjeld samtidig. Risikoen er **strukturell**: tre år med negativt NDR og en kasse som reelt er tom. ROBEK-skyggen er ikke teoretisk — den er kommunedirektørens eget premiss for innstrammingen. Den vedtatte nedbemanningen (~50 årsverk over tre år) er nødvendig gitt resultatbanen, men bærer en betydelig **gjennomføringsrisiko** og treffer en organisasjon som allerede driver de fleste tjenestene under behov.

5 · Handlingsrommet: gjennomføring, barnevern og uutnyttet inntekt

LAG 1 Gulvet: barnevernlovens frister og forsvarlighetskrav freder lovpålagt oppfølging, undersøkelser og nødvendige plasseringer. PLO, grunnskole, barnehage, kommunehelse og administrasjon ligger *alle* under behov i 2025 — de er ikke kuttfelt. Det reelle handlingsrommet ligger i å **gjennomføre** det som er vedtatt, i barnevernets tiltaksportefølje, og på inntektssiden.

GREP	LAG	KARAKTER	FRIKSJON
1 Gjennomføre vedtatt innstramning — ~48 mill (2026) + ~17 mill årlig (2027–28), hovedsakelig nedbemanning (~34 + 16,5 årsverk)	Lag 2	vedtatt; spørsmålet er realisering	høy
2 Barnevern: tiltaksanalyse — vridning institusjon → hjemmebaserte/fosterhjemstiltak, forhandling/hjemtak av dyre enkeltkjøp (kjøp utgjør 16,6 mill)	Lag 2	betinget av Lag 1-gulv (lovfrister)	middels
3 Administrasjon — IKKE kuttfelt (–30,9 mill under behov); ytterligere kutt i stab/styring øker risiko for at lovpålagt styring og oppfølging svikter	Lag 1	allerede under behov	—
11 Eiendomsskatt — uutnyttet inntekt; Øvre Eiker er 1 av kun 32 kommuner i landet uten	Inntekt	politisk betent (Sp imot)	høy

Barnevernets gulv (Lag 1): de +26 millionene over behov kan ikke hentes ved å la lovpålagte tiltak være — frister og forsvarlighetskrav binder undersøkelse, oppfølging og nødvendige plasseringer. Uttak må skje i porteføljesammensetning og innkjøp, etter en tiltaksanalyse, og er derfor betinget og langsomt.

Eget inntektskapittel: eiendomsskatt

VISER Øvre Eiker har **ingen eiendomsskatt** og er **1 av kun 32 kommuner i landet uten**. Det er et uutnyttet inntekspotensial.

TOLKNING Når kommunen presser stab og tjenester under behov framfor å innføre eiendomsskatt, er dette et reelt politisk valg, ikke en gitt rammebetingelse. Eiendomsskatt er politisk betent (Senterpartiet er imot), men når kassen er negativ, fondet under faresignal-grensen og NDR negativt tredje år på rad, står valget i praksis mellom ytterligere nedbemanning i allerede underfinansierte tjenester og det ene inntektsgrepet som 31 av 32 sammenlignbare kommuner allerede har tatt.

6 · Metode, kilder og forbehold

Analysen skiller konsekvent mellom **VISER** (tall med kilde) og **TOLKNING** (vurdering). Tallgrunnlaget er reviderte KOSTRA-tall for hovedår 2025 (kommunekonsern), med 2024 som sammenligning. Behovskorrigeringen måler faktisk drift mot beregnet behovsnivå i inntektssystemet per sektor.

Kilder

- **SSB / KOSTRA** — reviderte 2025-tall (kommunekonsern), sektorvise behovsavvik, PLO-funksjoner og arter, finansindikatorer (NDR, disposisjonsfond, netto lånegjeld).
- **Grønt hefte (KDD)** — kostnadsnøkler/behovsindeks for sektorene.
- **Kommunens regnskap og handlingsprogram** — kassens disposisjonsfond (ca. -59 mill) og akkumulert merforbruk (ca. -24 mill), tre års NDR (-27 / -47,9 / -14,5 mill), vedtatt innstramming (~48 + 17 mill).
- **VKR-forvaltningsrevisjon (2025)** — sykefravær/arbeidsmiljø: svak oppfølging, mangelfullt arbeidsmiljø.

Forbehold

1. **KOSTRA-konsern vs. kasse på fond:** disposisjonsfond 3,6 % er konserntall (VISER) og overdriver bufferen — kommunekassens eget fond er negativt (ca. -59 mill). Konserntallet pyntes trolig av KF-/foretaksfond. Begge tall er gjengitt for ærlighet.
2. **ROBEK:** ROBEK-skyggen er tematisert av kommunedirektøren, men kommunen er ikke registrert i ROBEK per feb. 2026 — formuleringen «ROBEK-skygge» er en tolkning, ikke en registreringsstatus.
3. **Barnevern in-house vs. vertskommune:** det høye nivået er verifisert som reelle plasseringskostnader (in-house, kun barnevernsvakten interkommunal) — ikke en vertskommune-artefakt.
4. **Sosial-avviket (+5,2 mill)** er lite og «så vidt over» — ikke behandlet som hovedfunn.

Hull i faktagrunnlaget (rødt lag): Det er **ikke funnet noen egen forvaltningsrevisjon av barnevern, PLO eller økonomistyring** — påfallende gitt barnevernsavvikets størrelse. Nyere statlige tilsyn på barnevern/opplæring er ikke funnet, og saksnummer fra kommunestyret er ikke verifisert (betalingsmur/ JS-innsyn). Anslag for hvor mye av barnevernets +26 mill som kan hentes, er derfor svakere underbygd enn ønskelig og bør forankres i en egen tiltaksanalyse.

Kilder: SSB/KOSTRA (reviderte 2025-tall, kommunekonsern) · Grønt hefte 2025/2026 (KDD) · Øvre Eiker kommunes regnskap og handlingsprogram · VKR-forvaltningsrevisjon 2025 · kvalitativt lag (kilder/ovre-kvalitativ.md). Hovedår 2025, 2024 som sammenligning. Analyse generert 16.06.2026. Markeringer: **VISER** = tall med kilde · **TOLKNING** = vurdering. Språkregel: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «løsning».